

HISTORISCH GENOOTSCHAP ROTERODAMUM JAARVERSLAG OVER 2008

Beknopt chronologisch overzicht:

- 30 januari: Discussiebijeenkomst 'Past de oude Hofpleinlijn in de nieuwe Stadsvisie'
16 februari: Uitreiking monumentenschildje Hof van Charlois
15 maart: Discussiebijeenkomst 'Tuindorp Vreewijk: het ideaal, de feiten, de toekomst'
15 april: Lezing naar aanleiding boek 'Arminianen in de Maasstad'
17 april: Algemene Ledenvergadering en lancering vernieuwde website
www.rotterdamum.nl
10 mei: Excursie naar Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid en Singer Museum
10 juni: Lezing over 200 jaar Genootschap 'Nederig & Menschlievend'
4 september: Excursie naar Stadshavens/RDM op Heijlplaat
13 september: Uitreiking monumentenschildje Hoflaan 126
4 oktober: Inleiding 'De vrije markt der beelden; van kabouter tot muurschildering'
5 november: Uitreiking mr. J. Dutilhprijs en overhandiging eerste exemplaar Jaarboekje 2008
27 november: Excursie naar het infocenter *ss Rotterdam*

Hieronder wordt wat uitgebreider ingegaan op een aantal van bovengenoemde activiteiten.

Zilveren Roterodamumspeld voor burge- meester Opstelten

Aan het eind van het verslagjaar ging burgemeester mr. I.W. Opstelten op afscheidstournee langs diverse organisaties en op verschillende locaties in Rotterdam. Het Historisch Genootschap opende op 5 november de reeks en wel in het 'eigen huis' van de burgemeester, te weten de Burgerzaal. Voorzitter Melanie Post wist de Burgemeester op een zeepkist te krijgen met een bord in zijn handen waarop 'Wordt lid van Roterodamum!' te lezen stond. Zij spelddde Ivo Opstelten als dank voor zijn altijd enthousiaste en positieve inzet voor het Genootschap de zilveren Roterodamumspeld op. Tevens ontving hij de eerste exemplaren van een vijftal boekjes die op initiatief van Roterodamum voor de

gemeente Rotterdam zijn samengesteld en waarin de naamgevers van de diverse gemeentelijke onderscheidingen worden toegelicht.

Mr. J. Dutilhprijs en Jaarboekje 2008

Eveneens op 5 november vond in de Burgerzaal van het stadhuis de uitreiking van de tweejaarlijkse Mr. J. Dutilhprijs plaats. Deze prijs wordt toegekend aan de auteur van de volgens een deskundige jury beste publicatie over een onderwerp uit de historie van Rotterdam. De heer dr. J.L.van der Pauw mocht het geldbedrag en de penning die bij deze prijs behoren in ontvangst nemen voor zijn *magnum opus* 'Rotterdam in de Tweede Wereldoorlog'.

Tijdens deze dubbel-feestelijke bijeenkomst

werd ook het Rotterdams Jaarboekje 2008 –een uitgave van het Gemeentearchief Rotterdam– gepresenteerd. Alle leden van Roterodamum krijgen het jaarboekje als onderdeel van hun lidmaatschap.

Cultuurhistorisch erfgoed of hoe gaat de stad met haar stenen verleden om?

In 2008 werd herhaaldelijk in de vorm van discussie- en/of informatieve bijeenkomsten aandacht besteed aan de waarde van wat er in de openbare ruimte is neergezet aan bouwwerken, monumenten en beelden. Hieronder volgen de drie bijeenkomsten, in chronologische volgorde.

'Past de oude Hofpleinlijn in de nieuwe Stadsvisie'

Op 30 januari stond de cultuurhistorische waarde van de Hofbogen centraal. Voorafgaand aan de bijeenkomst was er een 'één-op-één' avondwandeling langs het object van discussie, waarbij deskundige toelichting werd gegeven.

In de Stadsvisie 2030 staat een passage waarin het 'beter benutten van het cultuurhistorisch erfgoed' wordt bepleit. Wethouder Karakus en directeur Stadsontwikkeling Sanson lichtten deze passage toe. Annuska Pronkhorst van het 'projectbureau Hofbogen' gaf inzicht in de eerste resultaten van een onderzoek dat was verricht in opdracht van de nieuwe eigenaren, vier woningbouwcorporaties met bezittingen langs het traject. Het dilemma tussen het vinden van een nieuwe functie voor deze karakteristieke ruimten en de inpassing in de hedendaagse stedelijke structuur werd uitvoerig belicht. De gedachte om het tracé te benutten als (snelle) fietsroute de stad in werd niet door iedereen omarmd.

Conclusie: de discussie wordt vervolgd nadat het definitieve onderzoeksrapport met een gebruiksvisie door Hofbogen BV is gepubliceerd.

'Tuindorp Vreewijk: het ideaal, de feiten, de toekomst'

Ondanks het ongebruikelijke tijdstip (zaterdag 15 maart 10.30 uur) was er sprake van een overvolle zaal in 't Witte Paard'. De toekomst van dit Rotterdamse Tuindorp staat al enige tijd ter discussie. In de jaren '70 is een discutabele poging tot renovatie gedaan. Aangezien de huizen naar de mening van de corporatie Com.Wonen niet voldoen aan de eisen die vandaag de dag worden gesteld en in verband met de bouwkundige staat, zijn er plannen grote delen van het Tuindorp te slopen. De bewoners zijn het daar niet mee eens. Tijdens de discussiebijeenkomst spraken Hugo Bongers (secretaris Rotterdamse Raad voor Kunst & Cultuur), Marinke Steenhuis (Bureau Steenhuis) en Len de Klerk (hoogleraar stedelijke en regionale planologie). De ochtend met zeer doorwrochte bijdragen van alle sprekers mondde uiteindelijk uit in een brief d.d. 20 maart 2008 aan het College van B&W waarin werd gepleit om 'extra aandacht te geven aan het vernieuwingsproces, vooral op het punt van communicatie. Ook zou er een nieuwe, deskundige en geconcretiseerde wijkvisie moeten komen waarbij de planvorming integraal zou moeten worden aangepakt. De Stuurgroep Vreewijk zou met historisch deskundigen moeten worden uitgebreid.' De ochtend werd door alle betrokken partijen zeer gewaardeerd, vooral omdat er sprake was van hoop voor de toekomst als er meer open en pro-actief wordt gecommuniceerd, zoals bij andere projecten in de stad.

Op 5 november 2008 reikte mevrouw mr. Opstelten-Dutilh de tweejaarlijkse mr. J. Dutilh-prijs uit aan dr. Hans van der Pauw voor zijn boek 'Rotterdam in de Tweede Wereldoorlog'. De prijs bestaat uit een geldbedrag en een penning. (foto Leunis Verlinde)

'De vrije markt der beelden, van kabouter tot muurschildering'

De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat het ongebruikelijke tijdstip van deze lezing (zaterdag 4 oktober 15.30 uur) er wellicht debet aan was dat de belangstelling niet bijster groot was. Aan de professionaliteit en kennis van de inleider, dr. S. Thissen van het Centrum Beeldende Kunst lag het niet. Hij ging uitvoerig in op alle varianten die er in beelden zijn: zo zijn er standbeelden (oneerbiedig 'sukkels op sokkels' genoemd), monumenten (ter 'gedenking en herdenking') en monumentale kunst, geïntegreerd in gebouwen zoals bijvoorbeeld mozaïeken, gevelstenen en muurschilderingen. Daarnaast is er ook een Internationale Beelden Collectie die het College van B&W adviseert over aankopen van internationaal gerenommeerde kunstenaars. Een actueel voorbeeld was het spraakmakende en beruchte beeld, 'Santa

Claus' van Paul McCarthy, dat inmiddels een vaste plaats heeft gekregen op het Eendrachtsplein, op de kruising van de kunstas en een winkelstraat.

De presentatie van Siebe Thissen vormde een introductie van een discussiebijeenkomst in 2009 over het bredere onderwerp dat aansluit bij het algemene thema over cultuurhistorie en de gebouwde omgeving: 'Van wie zijn al die beelden, hoe zijn ze daar gekomen en wie zorgt er voor?'

Monumentenschildjes

Dat Rotterdam zich sterk bekommert om het cultureel-historisch erfgoed blijkt uit de uitreiking van een *incentive* voor eigenaren van particuliere huizen of panden. In 2008 zijn twee Monumentenschildjes uitgereikt, te weten aan de eigenaar van het 'Hof van Charlois' en de eigenaren/bewoners van Hoflaan 126.

Excursies in 2008

Ook een van de excursies kan worden geplaatst in de aandacht voor de cultureel-historische waarde van de gebouwde omgeving in onze stad: de excursie naar Stads-havens/RDM op Heijplaat op 4 september. Na een snelle tocht met de *Aqualiner* konden zo'n tachtig leden het voormalige kantoor-gebouw van de RDM van binnen bewonderen met alle art-déco elementen die daar nog bewaard zijn gebleven. Er wordt hard gewerkt aan een nieuwe toekomst voor het RDM gebied onder de noemer 'Stadshavens'; directeur Hans Beekman lichtte de plannen toe waarna een wandeling onder leiding van gidsen over het terrein van de voormalige scheepswerf plaatsvond.

Op deze scheepswerf doopte HM Koningin Juliana op 13 september 1958 het *ss Rotterdam*: de grijze dame van de passagiersvaart, die op 4 augustus 2008 terugkeerde naar haar oorsprongshaven.

Op 27 november was er een korte excursie naar het infocenter op Katendrecht waar alle ins en outs over dit schip en de plannen voor een nieuw bestaan als congres-, vergader- en partycentrum annex opleidingschip voor jongeren in de horeca uit de doeken werden gedaan.

De jaarexcursie op 10 mei naar het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid stond bol van de nostalgische beelden in een spectaculaire architectonische omgeving van het Rotterdamse bureau Neutelings en Riedijk. Aansluitend was er een bezoek aan het Singer Museum te Laren, met een lunch in Gooise omgeving.

Lezingen in 2008

Aan de hierboven beschreven discussiebijeenkomsten hebben diverse personen meege- werkt in de vorm van bijdragen of lezingen. In het verslagjaar zijn nog twee bijzondere lezingen georganiseerd die samenhangen met de verschijning van een boek respectievelijk publicatie.

'Arminianen in de Maasstad'

Op 15 april gaf prof. dr. E. Cossee in 'Arminius' (waar anders?) een lezing naar aanleiding van het in 2007 verschenen boek *Arminianen in de Maasstad*. Dit boek is opgenomen in de reeks van de Stichting Historische Publicaties Rotterdamum met nummer 165 (zie hierna het verslag van deze stichting). Dit boek werd gepubliceerd ter gelegenheid van het 375-jarig bestaan van de Remonstrantse Gemeente Rotterdam.

200 jaar Genootschap 'Nederig & Mensch- lievend'

Op 10 juni gaf drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije in het Schielandshuis een lezing over tweehonderd jaar Genootschap 'Nederig & Menschlievend'. Aan de hand van fraaie en welgekozen illustraties schetste Coen Schimmelpenninck een tref- fend beeld van het doel van dit minder bekende genootschap in de stad. Ter gelegenheid van dit tweehonderd-jarig bestaan ver- scheen een zeer verzorgd en fraai gebonden boekje met de geschiedenis in woord en beeld.

Algemene Vergadering en website

Tijdens de Algemene Ledenvergadering op 17 april werd een nieuw bestuurslid begroet, de heer Aad Koster. Deze kreeg direct zijn vuur-

doop met zijn *maiden speech* voor de aanwezige leden in het Bibliotheektheater in de vorm van een presentatie van de nieuwe website, www.rotterdamum.nl, die onder zijn bezielende leiding tot stand was gekomen. De website wordt goed bezocht maar zal niettemin nog voortdurend verder worden verbeterd.

Stichting Stadsherstel Historisch Rotterdam

In oktober leed het bestuur een gevoelig verlies door het overlijden van bestuurslid en oud-voorzitter Gerda Wenink-Peltenburg. Nadat de herbouwde molen 'De Distilleerketel' op 9 mei 1987 weer in gebruik was genomen, heeft Gerda Wenink tot aan de dag van haar overlijden eerst als bestuurslid, vervolgens als voorzitter en tenslotte, vanaf september 2005, weer als 'gewoon' bestuurslid een markante rol gespeeld in het reilen en zeilen van de molen. Bestuur en de molenaars gedenken haar met gevoelens van vriendschap en waardering. Na Gerda's overlijden zijn de wieken van de molen in rouwstand gezet.

Vermelding verdient verder de regeling die het bestuur met de Stichting Volkskracht Historische Monumenten is overeengekomen over de vergoeding van de onderhoudskosten van de molen. Het bestuur verwacht daarvoor meer –financiële– armslag te krijgen. De verschillende onderhoudswerkzaamheden, neergelegd in de zogeheten nul-meting ten behoeve van de nieuwe subsidieregeling van de rijksoverheid, zijn geoperationaliseerd in het periodiek instandhoudingsplan 2008-2017. Inmiddels heeft de provincie Zuid-Holland zich voor haar subsidieregeling aan-

gesloten bij die van de rijksoverheid. Het Nationaal Restauratiefonds zal belast worden met de uitbetaling van zowel de rijks- als de provinciale subsidie.

Belangrijke en kostbare onderhouds-, herstel- en vervangingsvoorzieningen moesten in het afgelopen jaar getroffen worden aan de wieken (het aanbrengen van zogeheten fok-wieken) en aan kruierwerk in de kap.

Ten slotte: 'De Distilleerketel' en zijn molenaar Karel Streumer hebben internationaal de aandacht getrokken: in een artikel *Windmills coming around again in the Netherlands*, gepubliceerd in juli in de New York Times en in de International Herald Tribune werd ruime aandacht aan de molenaar en de molen besteed.

Stichting Historische Publicaties Roterodamum (SHPR)

De SHPR werd in 1974 opgericht als 'dochterstichting' van het Historisch Genootschap Roterodamum om publicaties over de geschiedenis van Rotterdam te stimuleren. Daarvoor riep de stichting een publicatierEEKS in het leven, waarin al ruim 150 titels verschenen. De onderwerpen variëren van Rotterdamse monumenten, biografieën en instellingen tot havengeschiedenissen. Dit jaar verschenen de volgende nummers:

- 169 - Frank van Riet, *Handhaven onder de nieuwe orde*, de politieke geschiedenis van de Rotterdamse politie tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- 170 - Leendert Bikker en Hugo Smit (red.), *Oog op de toekomst, 1948-2008*, 60 jaar CHIO Rotterdam in 60 items.
- 171 - Trea van Vliet, *Opstelten*.